

**Uczucia i emocje w rosyjskich
i polskich metaforach**
Aspekt lingwistyczny

Małgorzata Borek

**Uczucia i emocje
w rosyjskich i polskich
metaforach
Aspekt lingwistyczny**

Uniwersytet Śląski

OFICyna WYDAWNICZA

Katowice 2012

Recenzent:
Ewa Komorowska

Publikacja sfinansowana ze środków Uniwersytetu Śląskiego

© 2012 by Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-60743-61-4

Wydawca:
Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek
Katowice, ul. Mieszka I 15
wacek@oficynawww.pl

Projekt okładki:
Michał Motloch

Wydanie I

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu – w wersji internetowej:
Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział pierwszy	
Z badań nad metaforą	15
Rozdział drugi	
Metafory wyrażające strach	60
Rozdział trzeci	
Metafory wyrażające smutek	96
Rozdział czwarty	
Metafory wyrażające gniew	135
Rozdział piąty	
Metafory wyrażające radość, szczęście, nadzieję	166
Rozdział szósty	
Twarz, oczy i głos jako zwierciadło uczuć i emocji	213
Zakończenie	243
Wykaz cytowanych źródeł	251
Bibliografia	257
Peżюме	268
Summary	270

Wstęp

– Więc niebo jest tylko z pozoru takie piękne i szczęśliwe w swym granacie, błękicie, złocie i srebrze? – zdziwiła się Czarownica. – Zatem Kosmos jest po prostu taki sam jak nasza Ziemia? Jest w nim piękno i radość, ale też smutek i gniew, nienawiść i przemoc, prawda i fałsz...

– Myślę, że inaczej być nie może – powiedziała dojrzała Dziewczynka. Mam już prawie osiem lat i sądzę, że radość w czystej postaci nie istnieje, musi być przemieszana ze smutkiem, tak jak prawda blisko sąsiaduje z kłamstwem, a miłość z nienawiścią.

D. Terakowska: *Córka Czarownic*

Jean Aitchison, porównując język ludzki ze sposobami porozumiewania się zwierząt, dochodzi do wniosku, że najważniejszą cechą, właściwą wyłącznie ludziom, jest zdolność tworzenia i rozumienia nieograniczonej liczby nowych, oryginalnych wypowiedzi. Badaczka ta stwierdza, że „człowiek może mówić o wszystkim, o czym zechce – choćby o dziobaku, który spada tyłem po schodach – nie sprawiając żadnych trudności językowych ani sobie, ani słuchaczowi. Potrafi wyrazić to, co chce, kiedykolwiek zechce”¹. Cecha ta jest różnie nazywana przez lingwistów i psycholingwistów – jedni nazywają ją kreatywnością języka (np. Noam Chomski), inni – otwartością lub produktywnością². Jednak ludzkie porozumiewanie się nie zawsze jest sprawą

¹ J. Aitchison: *Ssak, który mówi. Wstęp do psycholingwistyki*. Przeł. M. Czarniec-ka. Warszawa 1991, s. 47.

² Tamże, s. 47.

łatwą. Nasza bezradność jest szczególnie zauważalna przy wyrażaniu tego, co stanowi jedną z najbardziej istotnych części składowych naszego życia – uczuć i emocji. Anna Wierzbicka tłumaczy to następująco: „Uczucie to jest coś, co się czuje – a nie coś, co się przeżywa w słowach. W słowach można zapisać myśli – nie można zapisać w słowach uczuć. Myśl jest czymś, co ma strukturę dającą się odtworzyć słowami. Uczucie z natury rzeczy jest pozbawione struktury, a więc niewyrażalne”³. Wydaje się jednak, że ta słynna, cytowana prawie we wszystkich pracach o uczuciach definicja, nie może być ostatecznym i wystarczającym wyjaśnieniem tego, skąd biorą się ludzkie problemy związane z mówieniem o swoich prawdziwych doznaniach wewnętrznych. Umiejętność wyrażania i opisywania własnych uczuć i emocji zależy nie tylko od tego, co się przeżywa i w jakiej sytuacji to się dzieje, ale również od tego, jakimi sposobami ekspresji człowiek dysponuje. Psychologowie zgodnie podkreślają, iż głębokość i autentyczność kontaktów między ludźmi w ważniejszych dla nich związkach w dużym stopniu zależy od tego, czy potrafią oni wyrażać w swojej obecności uczucia. Dotyczy to zarówno uczuć dodatnich – takich jak radość, szczęście, podziw, jak i ujemnych – takich jak smutek, strach, gniew, żal⁴.

Elliot Aronson zwraca uwagę na kluczowe znaczenie terminu *uczucie*: „Aby nasze otwarte komunikowanie się nie było destrukcyjne, musi ono polegać na bezpośrednim wyrażaniu uczuć, a nie ocen. Termin *uczucie* (*feeling*) ma kilka znaczeń. W tym kontekście nie mam na myśli *podejrzenia* ani *hipotezy*; przez uczucie rozumiem gniew lub radość, smutek lub szczęście, rozdrażnienie, strach, przykrość, serdeczność, urazę, zazdrość, podniecenie itp. [...] Ocena nie jest niczym innym niż uczuciem, które zostało niedostatecznie zrozumiane lub niewłaściwie wyrażone”⁵.

Przypomnijmy, iż zazwyczaj podaje się dwa znaczenia terminu *uczucie*:

³ A. Wierzbicka: *Kocha, lubi, szanuje. Medytacje semantyczne*. Warszawa 1971, s. 30.

⁴ J. Mellibruda: *Ja – ty – my. Psychologiczne możliwości ulepszenia kontaktów międzyludzkich*. Warszawa 1980, s. 243.

⁵ E. Aronson: *Człowiek istota społeczna*. Przeł. J. Radzicki. Warszawa 1997, s. 486–487.

- 1) chwilowe przeżycie, np. strachu, gniewu, wstydu;
- 2) utrwalona dyspozycja, np. miłość, zawiść⁶.

W obydwu znaczeniach uczucia „stanowią irracjonalne oceny przedmiotów poznania, podstawę ocen jako sądów i składnik napędu do działania”⁷.

Termin *uczucie* najczęściej jest wymiennie stosowany z terminami *emocja* oraz *afekt*. Według Włodzimierza Szewczuka emocja „powstaje w wyniku zaburzenia równowagi organizmu i jest odzwierciedleniem stosunku osobnika do aktywizujących jego potrzeby przedmiotów i zjawisk świata otaczającego oraz zjawisk zachodzących w nim samym”⁸. Oprócz doraźnie przeżywanych przez człowieka stanów emocjonalnych można mówić o jego względnie stałych emocjonalnych ustosunkowaniach wobec pewnych przedmiotów, osób czy sytuacji. Takie stałe ustosunkowania noszą nazwę uczuć. „Uczucie oznacza gotowość do reagowania na określony obiekt określonymi emocjami, powstała w wyniku przeżywania ich wobec tego obiektu w przeszłości”⁹.

Natomiast pod pojęciem afektu zdaniem Władysława Witwickiego należy rozumieć „zaburzenie gwałtowne całego strumienia psychicznego o różnorodnych elementach (przedstawienia, sądy, supozycje). Gwałtowne znaczy tu tyle, co nagłe i nacechowane silną przykrością lub przyjemnością. [...] Tego rodzaju stany wewnętrzne, jak gwałtowna radość, żal, rozpacz, strach, upojenie, śmiech, gniew, zgroza, nazywają się afektami”¹⁰. Innymi słowy, cechą rozpoznawalną afektów jest gwałtowność. Jak zauważa W. Witwicki, afekty łatwo jest wskazać, lecz o wiele trudniej jest je określić.

Iwona Nowakowska-Kempna ze względu na długość działania dzieli uczucia na:

- 1) uczucia-afekty (czyli emocje podstawowe i krótkotrwałe);

⁶ J. Pieter: *Słownik psychologiczny*. Wrocław–Warszawa–Kraków 1963, s. 306.

⁷ Tamże, s. 306. Różne definicje terminu uczucie oraz różne klasyfikacje uczuć i emocji przedstawiam szerzej w monografii M. Borek: *Predykaty wyrażające dyskomfort psychiczny w języku rosyjskim w konfrontacji z językiem polskim*. Katowice 1999, s. 7–11.

⁸ W. Szewczuk: *Psychologia. Zarys podręcznikowy*. T. 2. Warszawa 1966, s. 7.

⁹ Z. Włodarski, A. Matczak: *Wprowadzenie do psychologii*. Warszawa 1987, s. 231.

¹⁰ W. Witwicki: *Psychologia*. T. 2. Warszawa 1963, s. 12.

2) uczucia-postawy emocjonalne (czyli emocje bardziej złożone i długotrwałe)¹¹.

Okazuje się, że większość leksemów będących nazwami uczuć-afektów stanowi jednocześnie nazwy uczuć-postaw emocjonalnych¹².

Każdą emocję można opisać, charakteryzując trzy jej komponenty: intensywność, znak i treść¹³. Dwa pierwsze komponenty, czyli intensywność i znak emocji, zależą od rozbieżności między oczekiwaniami subiekty a rzeczywistością. Natomiast zróżnicowanie jakościowe emocji zależy od tego, czym są one wywołane i do jakiego rodzaju reakcji skłaniają. W ten sposób strach, smutek, gniew, radość, żal są przykładem zróżnicowanych treściowo emocji¹⁴.

Klasyfikacja uczuć i emocji jest problemem niezwykle trudnym i złożonym, gdyż wobec przystosowania do różnych bodźców i sytuacji można by rozróżnić i nazwać ich ogromną ilość. Antoni Kępiński podkreśla, iż „w przeciwieństwie do struktur myślowych struktury uczuciowe nigdy nie są ściśle od siebie odgraniczone; jedne uczucia przechodzą w drugie, nie mają wyraźnych granic, podobnie jak kolor przenikają wszelkie granice i, mieszając się ze sobą, tworzą różne odcienie”¹⁵. Dlatego kategoria uczuć jest uważana przez językoznawców za kategorię otwartą o gradualnej budowie i nieostrych granicach, a próby odzwierciedlenia życia wewnętrznego człowieka za pomocą języka bywają nazywane „naiwnym obrazem świata”.

Niezmiernie trudno jest też jednoznacznie określić funkcję uczuć i emocji, ponieważ, jak zauważa James R. Averill, „emocje są skomplikowanymi zespołami zjawisk o wielorakich konsekwencjach, a także dlatego, że nie sposób orzekać o funkcjonalności jakiegoś zachowania samego w sobie, z pominięciem jego kontekstu. [...] W szczególności silna jest pokusa traktowania emocji tak, jakby wszystkie spełniały te same funkcje, przy jednoczesnym pomijaniu różnic między

¹¹ I. Nowakowska-Kempna: *Konceptualizacja uczuć w języku polskim*. Warszawa 1995, s. 120–122.

¹² Tamże, s. 122.

¹³ Z. Włodarski, A. Matczak: *Wprowadzenie...*, s. 230.

¹⁴ Tamże, s. 231.

¹⁵ A. Kępiński: *Melancholia*. Warszawa 1985, s. 163.

różnymi emocjami [...]”¹⁶. Keith Oatley i Jennifer Jenkins dochodzą do wniosku, że emocje to przede wszystkim struktury sterujące naszym życiem, zwłaszcza naszymi relacjami z innymi ludźmi, ale różniące się typem gotowości interakcyjnej, którą wzbudzają: „emocje radości i przywiązania tworzą podstawę współpracy, smutek pozwala na wycofanie z interakcji społecznej i poszukiwanie pomocy, gniew jest powodem konfliktu z innymi, a lęk powoduje ostrożność i podporządkowanie”¹⁷.

Celem niniejszej pracy jest charakterystyka rosyjskich i polskich metafor wyrażających podstawowe uczucia i emocje. Są to uczucia krótkotrwałe, które I. Nowakowska-Kempna zalicza do uczuć-afektów, a nie do uczuć-postaw emocjonalnych. Dlatego nie znajdziemy tutaj opisu tak ważnych w naszym życiu uczuć jak miłość, zazdrość czy nienawiść, gdyż, moim zdaniem, wymagają one odrębnego opracowania. Należy jednak ponownie podkreślić, że granice między uczuciami-afektami a uczuciami trwałymi często ulegają zatarciu, np. w zdaniu *Ogarnęła go fala szczęścia/radości* mamy do czynienia z uczuciem-afektem, natomiast zdanie *W tej rodzinie panuje szczęście/radość* opisuje uczucie-postawę emocjonalną. Dlatego niezmiernie ważne jest to, aby interpretacja stanów uczuciowych była dokonywana w oparciu o kontekst.

Z uczuć negatywnych wybrałam do opisu grupę strachu, smutku i gniewu, im poświęcone są osobne rozdziały pracy. Natomiast uczuciom pozytywnym, tzn. radości, szczęściu i nadziei poświęcony jest jeden wspólny rozdział. Warto wyjaśnić, że tak wyraźna dysproporcja w opisie uczuć pozytywnych i negatywnych nie wynika z subiektywnego wyboru autorki, lecz z prostego faktu, iż uczucia negatywne są bardziej zróżnicowane treściowo. Ma to związek z tzw. zjawiskiem asymetrii pozytywno-negatywnej, polegającym na tym, że zazwyczaj w ludzkich zachowaniach występuje inklinacja pozytywna. „Takie pozytywne nastawienie stanowi punkt wyjścia dla naszego funkcjonowania w danym społeczeństwie, jest normą i wszelkie informacje

¹⁶ J.R. Averill: *Doniosłość emocji*. W: *Natura emocji. Podstawowe zagadnienia*. Red. P. Ekman, R.J. Davidson. Przeł. B. Wojciszke. Gdańsk 2002, s. 93–94.

¹⁷ K. Oatley, J.M. Jenkins: *Zrozumieć emocje*. Przeł. J. Radzicki, J. Suchecki. Warszawa 2003, s. 124.

ją potwierdzające przyjmujemy za oczywistość, niewartą głębszych analiz. Czas przetwarzania informacji pozytywnych jest krótki. I dopiero na tle takiej pozytywnej inklinacji pojawia się efekt negatywności¹⁸. W ten sposób informacje negatywne mają dla człowieka większą wartość informacyjną niż pozytywne i wywierają większy wpływ na zmianę jego zachowania¹⁹. Dlatego też psychologowie wkładają zdecydowanie mniej wysiłku w badanie emocji pozytywnych, które „nie wiążą się z odrębnymi wzorcami pobudzenia autonomicznego, [...] a ich główną funkcją byłoby „odczynianie” czy też likwidacja aktywności wzbudzonej przez emocje negatywne”²⁰.

Niniejsza monografia składa się z sześciu rozdziałów. Celem rozdziału pierwszego, typowo teoretycznego, zatytułowanego *Z badań nad metaforą*, jest przypomnienie zarówno tradycyjnych jak i nowszych definicji i koncepcji metafory, począwszy od badań Arystotelesa.

Cztery następne rozdziały, poświęcone analizie konkretnych metafor w języku rosyjskim i polskim, są napisane według określonego schematu, polegającego na wskazaniu podobieństw i różnic w domenach źródłowych opisywanych metafor z jednoczesnym uwzględnieniem ich osobliwości strukturalnych. Ze względu na strukturę wyróżniam trzy typy analizowanych przeze mnie konstrukcji metaforycznych: 1) konstrukcje, w których nazwa subiekta posiada formę mianownika i pełni funkcję tradycyjnego podmiotu, np. *Он решил побороть свои страхи; Anna starała się odpędzić od siebie smutek*; 2) konstrukcje, w których funkcję podmiotu pełni nazwa uczucia, np. *Она почувствовала, как по спине ползёт страх; Nagle przytłoczył mnie smutek*; 3) konstrukcje kauzatywne, w których wyeksponowany zostaje kauzator w formie mianownika, np. *Эти нотки вызвали тревогу в её душе; Muzyka uwolniła zalegający w niej smutek*. Dokonana zostaje również charakterystyka zdań złożonych, w jakich występują metafory. Sporo miejsca poświęcono w pracy opisowo-

¹⁸ H. Marczevska-Okuniewska, I. Kurcz: *Asymetria pozytywno-negatywna w psychologii i w psycholingwistyce*. W: *Anatomia gniewu. Emocje negatywne w językach i kulturach świata*. Red. A. Duszak, N. Pawlak. Warszawa 2003, s. 27.

¹⁹ Tamże, s. 27.

²⁰ R.W. Levenson: *W poszukiwaniu specyfiki autonomicznej*. W: *Natura emocji...*, s. 222.

wi konstrukcji metaforycznych, nazywających pojemniki na uczucia, najczęściej są to konstrukcje z komponentami *serce* i *dusza*.

W ostatni rozdziale, zatytułowanym *Twarz, oczy i głos jako zwierciadło uczuć i emocji*, staram się pokazać, jak ważną rolę odgrywają te trzy elementy w sytuacji komunikacji językowej, polegającej na odszyfrowaniu czyichś uczuć. Okazuje się bowiem, iż w bogatym repertuarze środków wyrażania uczuć i emocji wykładniki werbalne nie zajmują dominującej pozycji²¹. Dlatego ważna staje się wówczas postać obserwatora, który może być wyrażony w tekście w sposób eksplicytny lub implicytny.

Przedstawione opracowanie jest próbą połączenia tradycyjnego opisu semantyczno-składniowego z propozycjami językoznawstwa kognitywnego traktującego język jako integralną część ludzkiej percepcji świata²², między innymi z opisem rozumienia jednej domeny poprzez drugą oraz związku wyrażen językowych z doznaniem wzrokowymi, słuchowymi i motoryką.

Przykłady do analizy zostały wyekscerpowane z rosyjskich i polskich utworów literackich, z przekładów literatury pięknej na język rosyjski i polski oraz z rosyjskich i polskich czasopism. Jedynie w przypadkach budzących wątpliwości konfrontowałam zebrane przykłady z korpusem języka rosyjskiego i korpusem języka polskiego. Podczas zbierania materiału źródłowego zrezygnowałam z systematycznego porównywania przekładów rosyjskich i polskich, gdyż metafory mają to do siebie, że często znikają podczas przekładu na inny język i odwrotnie – pojawiają się w przekładzie, mimo że nie występują w oryginale. Problemy związane z tłumaczeniem metafor są bardzo ważne i ciekawe, lecz zasługują, moim zdaniem, na osobne opracowanie.

Celem niniejszej pracy jest również pokazanie, jak metafory funkcjonują w tekście. Mimo że zdecydowana większość przytoczonych metafor pochodzi z utworów literackich, starałam się wybierać do analizy przede wszystkim metafory potoczne, zwane językowymi. Jed-

²¹ D. Szumska: *O emocjach bez emocji*. W: *Uczucia w języku i tekście*. Red. I. Nowakowska-Kempna, A. Dąbrowska, J. Anusiewicz. Wrocław 2000, s. 199.

²² R. Kalisz, W. Kubiński: *Dwadzieścia lat językoznawstwa kognitywnego w USA i w Polsce – próba bilansu*. W: *Językoznawstwo kognitywne. Wybór tekstów*. Red. W. Kubiński, R. Kalisz, E. Modrzejewska. Gdańsk 1998, s. 8–9.

nak, jak przyznają zgodnie badacze tego zjawiska, bardzo trudno jest wytyczyć wyraźną i jednoznaczną granicę pomiędzy metaforami potocznymi i metaforami indywidualnymi, poetyckimi. „Metafory potoczne różni od poetyckich nie mechanizm językowy, leżący u podstaw ich tworzenia, lecz stopień konwencjonalności (z jednej strony utarte i powszechne – mieszczące się w uzusie, a z drugiej indywidualne i jednostkowe – niemieszczące się w uzusie) oraz zakres występowania (jedne obecne w tekstach potocznych, codziennych, drugie w tekstach języka artystycznego)”²³. Analizowane przeze mnie przykłady są często dowodem, że użycie metafory w konkretnym tekście pozwala na przekształcenie jej z metafory językowej w metaforę indywidualną.

²³ P. Wróblewski: *Struktura, typologia i frekwencja polskich metafor*. Białystok 1998, s. 19.

Малгожата Борек

Чувства и эмоции в русских и польских метафорах Лингвистический аспект

Резюме

Целью настоящей работы является характеристика русских и польских метафор, выражающих основные чувства и эмоции. Это кратковременные чувства, которые можно назвать чувствами-аффектами, а не чувствами-эмоциональными отношениями. Из отрицательных чувств описываются группа страха, печали и гнева, им посвящены отдельные главы. Одна глава посвящена положительным эмоциям – радости, счастью и надежде.

Монография состоит из шести глав. Цель первой главы, типично теоретической – напомнить разные, как традиционные так и новейшие, дефиниции и концепции метафоры, начиная с исследований Аристотеля.

Следующие четыре главы, посвящённые анализу конкретных метафор в русском и польском языках, строятся по определённой схеме: указываются общие и различные сферы-источники метафор в обоих языках, учитываются также структурные особенности этих метафор. Выделяются три типа анализируемых метафорических конструкций: 1) конструкции, в которых субъект выступает в именительном падеже и выполняет функцию традиционного подлежащего, напр. *Он решил побороть свои страхи; Anna starała się odpedzić od siebie smutek*; 2) конструкции, в кото-

рых в функции подлежащего выступает название чувства, напр. *Она почувствовала, как по спине ползёт страх; Nagle przytłoczył mnie smutek*; 3) каузативные конструкции, в которых на первый план выдвигается каузатор в форме именительного падежа, напр. *Эти нотки вызвали тревогу в её душе; Muzyka uwolniła zalegającą w niej smutek*.

Характеризируются также сложные предложения, в которых выступают метафоры. Довольно много места посвящается описанию метафорических конструкций с названиями вместилищ чувств и эмоций, это обычно конструкции с компонентами *сердце и душа*.

В последней главе под заглавием *Лицо, глаза и голос как зеркало чувств и эмоций* мы стараемся показать, какую важную роль играют эти три фактора в ситуации общения, заключающейся в расшифровке чьих-то чувств. Важной оказывается тогда позиция наблюдателя, который может быть выражен в тексте эксплицитно или имплицитно.

Настоящая монография это попытка соединения традиционного семантико-синтаксического описания с предложениями когнитивного языкознания, трактующего язык как интегральную часть человеческой перцепции мира, между прочим с моделированием одного объекта в понятиях другого и описанием связи языковых выражений со зрительными и слуховыми впечатлениями и с моторикой.

Анализируемые примеры, взятые из художественной литературы и журналов, показывают также, как функционируют метафоры в тексте. Благодаря употреблению в конкретном тексте языковая метафора часто становится индивидуальной.

Małgorzata Borek

Feelings and emotions in Russian and Polish metaphors Linguistic aspect

S u m m a r y

The purpose of this dissertation is a description of Russian and Polish metaphors expressing basic feelings and emotions. These are short-term feelings regarded as feelings-passions, not as feelings denoting emotional attitudes. Negative emotions include fear, sadness and anger. Each of them is described in a separate chapter. One common chapter is devoted to positive feelings such as joy, happiness and hope.

This monograph consists of six chapters. The purpose of the first chapter is a review of both traditional and more recent definitions and concepts of the metaphor starting with Aristotle research.

Four next chapters devoted to the analysis of particular metaphors in Russian and Polish are written according to the defined pattern which consists in indicating similarities and differences in source domains of the described metaphors as well as their structural peculiarities. In terms of structure the analysed metaphorical constructions have been divided into three types: 1) constructions in which the name of subject is in the nominative case and function as a traditional subject e.g. *Он решил побороть свои страхи; Anna starała się odpędzić od siebie smutek*; 2) constructions in which subject is expressed by the name of feeling e.g. *Она почувствовала, как по спине ползёт страх; Nagle przytłoczył mnie smutek*; 3) causative constructions in which the

causator is exposed in the nominative case e.g. *Эти нотки вызвали тревогу в её душе; Muzyka uwolniła zalegający w niej smutek*. As well as this, the author discusses complex sentences including metaphors. A lot of attention is also paid to the metaphorical constructions denoting containers for feelings – usually constructions including *heart* and *soul* components.

In the last chapter *Face, eyes and voice as a mirror of feelings and emotions* the author makes an attempt to illustrate the significant role of these three elements in a communication situation aiming at identification of someone's feelings. It turns out how important is the perceiver who may be explicitly or implicitly expressed in the text.

The dissertation attempts at combining traditional semantic and syntactic description with suggestions of cognitive linguistics treating language as an integral component of human perception of the world, for instance the description of understanding one domain by another one and the relationship between linguistic expressions with visual and aural stimuli as well as motorics.

Another purpose of this dissertation is to show how metaphors function in the text. The analysed examples frequently prove that the use of metaphor in a given text enables its transformation from a linguistic metaphor into an individual metaphor.